

nim Kuhnom rečem: „Der Specht (Picus) als Feuerbringer (Brgant) galt auch für den Lebensbringer, er brachte dem Neugeborenen den himmlischen Feuerfunken der Seele, der nach griechischer Sage von Prometheus dem aus Thon gebildeten Menschen eingepflanzt wurde.“ (Lib. c. 105.)

Ozir po svetu.

Pisma o samostanih srbskih.

(Dalje.)

Da se še dan danes v srbskih samostanih, cerkvah in palačah slavnih pradedov srbskega carstva nahaja mnogo svetu še neznanega in za srbsko povestnico zanimivega gradiva, o tem ni dvombe. Koliko rokopisov so ruski učenjaki po evropski Turčii potovaje našli, koliko pa jih še leži v velikanskem zidovji! In koliko napisov in malarij po stenah samostanov, cerkvá, palač in njihovih razvalin še čaka sposobnega rodoljuba, da jih obelodani in svetu razglasi! Da pa ti napisi in malarije po stenah omenjenih poslopij za povestnico neprecenljivo dragocenost imajo, gotovo mi pritrdi vsak izvedenec. Na primer hočem tukaj samo dva napisa omeniti, ki ju je našel gosp. Verković po Turčii potovaje (glej „Glasnik društva srbske slovesnosti VI.“ stran 186—189). V neki stari cerkvi samostana „Preobraženija“, ki se zdaj „Zerze“ imenuje, ne dalječ od Prilipa med mestoma Orid in Veleso je nad vratmi našel staroslovenski napis, v katerem se bere med drugim tudi: „*Blagoverni kralj Vukašin in njegov sin kralj Marko so obdržavali svoje dni to sveto mesto.*“ Da bi ves staroslovenski napis poslovenil, ne bojo zahtevali častiti bralci. In v Prilipu, v mestu kraljeviča Marka, v razvalinah cerkve sv. arhangela Mihaela, ktero cerkev narod imenuje „cerkev kraljeviča Marka“, je gosp. Verković na zidu razrušene cerkve, ktera je znotraj vsa z malarijami pokrita, našel pri glavnih vratih namalanega kralja Vukašina in sina njegovega kralja Marka. Na desni strani sedi starec Vukašin v velikem in lepem carskem odelu (obleki) sè zatvorjeno carsko krono na glavi in sè skiptrom v roki; pri njegovi glavi je staroslovenski napis: „*V Krista Boga blagoverni kralj Vukašin.*“ Na levi strani pa stoji tudi v carskem odelu, s krono na glavi in skiptrom v roci mladi Marko, ki ima še male črne brke (pripoveduje in popeva se, da je Marko, ko je bolj odrasel, strašne brke imel in rad rujno vince pil); nadpis pri njegovi glavi je deloma že pokvarjen; al še se to-le lahko bere: „*.... ver kralj Marko.*“ — Učeni dr. Janko Šafařík pravi, da tudi njegov stric pokojni Pavel Šafařík je bral napis: *kralj Marko*, in je to nekam zapisal, al zdaj se ne domisli, kam. — Iz vsega tega dr. Janko Šafařík zaključuje, da je bil Marko po smrti svojega očeta Vukašina gotovo v kakem oddelku srbskega carstva dejstvitelno za kralja priznani vladatelj, in to v Macedonii, ktero zemljo mu je od naroda za cara izvoljeni Lazar sè silo orožja vzel. Marko je vladal ko kralj v Prilipu nad Macedonijo in Raško, in mislil je, kralj srbski biti; al narod si izbere pogumnega Lazara; to pa je Marku grozna krivica bila, in za tega del je bil največi sovražnik Lazarjev, posebno zato, ker mu je Lazar njegove zemlje vzel in jih srbski državi pridružil. Marko, ko največi sovražnik Lazarjev, gré k turškemu sultanu Amuratu in ga podpihuje proti Lazaru. Skuša pa tudi župane raške po pismih od Lazara odvrniti. In ko je Amurat šel na Kosovo polje v boj za srbski narod od sodni in nesrečni, bila sta oba Vukašinova sina, Marko in Andrej, na sultanovi strani, in v poraz-

umljenji z izdajcem Vukom Brankovićem in Balšem, knezom Zetskom in drugim. In ko se je strašni boj bil na Kosovem polji, in ko je Vuk Branković srbsko vojsko izdal, takrat gré Marko s turško pomočjo, ki mu jo je sultan dal, v Prilip in gradove (mesta) po Paški (Novi Pazar) in Macedonii vzame Lazaru nazaj. Na kratko: Marko je vse storil, da bi zopet dobil gospodstvo nad Macedonijo, ktere je kot kralj več let vladal, in iz ktere ga je Lazar sè silo orožja iztiral. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Panslavizem (vseslavjanstvo) in nevarnost za Avstrijo.

Dandanes so Slovani v Avstrii zopet prav na rešetih svojih politično-narodnih protivnikov. Potovanje Slovanov v Moskvo k narodopisni (etnografični) izložbi je pa še le prav razvozlalo strastne jezike. Naj že človek misli kakor koli hoče o tem Moskovskem shodu — naj reče, da je prav, da so avstrijski Slovani potovali na Rusovsko, ali naj reče, da ni prav bilo ali da saj zdaj ni bilo ob pravem času; — to je vsaj gotovo, da je žalostno, da večidel vsi nemški in magjarski časniki so za tega voljo odprli svoji strasti zatvornice in najpred začeli grditi nektare osebe, potem so jeli psovati slovanske narode avstrijske, končavajo pa zdaj s tem, da pridigovajo križansko vojsko proti Slovanom v Avstrii.

Naš namen ni preiskovati tukaj, kakošne politične nasledke bode potovanje mnogih avstrijskih Slovanov imelo ali kakošne utegne imeti; le to rečemo, da so v Avstrii zopet začeli o panslavizmu govoriti in o nevarnostih, s kterimi žuga, in da kolovodji teh časnikarjev že priporočajo pomoč, po kteri bi se zatrl panslavizem. Pomoč je lahka — pravijo; le preganjati po vseh potih je treba Slovane; „slovanska surovost se mora tèptati z omiko Nemcev in Magjarov!“ To je pesem, ki jo v stoternih variacijah pojó Slovanom sovražni časniki.

Vredno je tedaj, da to reč bolj na drobno preiščemo.

Tudi Avstrii je Bog dal Slovane. Naj ta ali uni obžaluje, da so Slovani v Avstrii; al drugače ni, Bog jih je dal. In še celó večina avstrijskih narodov so Slovani; al tudi tega zdaj ne moremo predrugačiti; tako je. Dalje je pa tudi to resnica, da tisti možaki, ki se domišljujejo stebre današnje avstrijske ustavnosti (konstitucionalizma), sovražijo Slovane za nasprotnike svoje. V takih okolščinah je pač čisto naravno, da se posamni slovanski narodi drug drugemu bolj bližajo v zavesti, da so si sorodni. Ako tedaj psovanje, kakoršno se vsak dan bere v mnogih nemških in magjarskih časnikih, draži in žali slovanske narode, je li po takem čuda, da taka razdraženost utegne nevarna postati? Ta nevarnost pa — pravijo zopet ti nasprotni časniki — je zatega del še večja, ker drugi veliki slovanski narodi bivajo okoli Avstrije in jim je zeló mar za to, kar se godí v Avstrii. To vse skupaj dela strah panslavizma za Avstrijo.

Naš namen ni, da bi to besedovanje v pretres vzeli. Vendar rečimo to, kar pravijo nasprotniki, da se Slovani hočejo združiti in da to panslavistično gibanje žuga Avstrii z veliko nevarnostjo, — po takem pa vprašamo: ali je sredstvo, ktero nasprotniki priporočajo proti temu slovanskemu gibanju, res tudi pravo, dobro sredstvo?

Nam se zdi to sredstvo — namreč zatirati Slo-

vane, kakor ga priporočajo mnogi nemški in magjarski časniki, strašno slabo. Poglejmo okoli sebe! Od ene strani se širi Prusija, ktero mika pod svoje peruti spraviti vse, kar je nemškega v Avstrii, — od druge strani pritiska na meje avstrijske Italija, ktera še ni sita tega, kar je od cesarstva našega že požrla, — na jugu v Turčiji zdihujejo slovanski kristijani po rešitvi in upajo, da jim pomoč doide iz Rusije. To so prevažne okolice: Česko blizu Prusije, Slovenci in Hrvatje blizu Italijanov, Srbi in Hrvatje blizu Turčije, Poljaki in Rusini blizu Rusije. Kdor tedaj priporoča te avstrijske narode zatirati namesti vzdigniti jih v tabore proti vnanji sili, ta ni zdrave pameti, ta je norec ali pa skrit sovražnik Avstrije. Saj vendar skušnja uči, da še nikoli ni bilo dobro zatirati večine prebivalcev kakoršne koli države, in vprašanje je tudi: kako dolgo bi se dala zatirati večina, zlasti v takih časih, ko se je vsak hip bati takega potresa vnanjega, proti kateremu je treba, da „zatirani“ kri in premoženje žrtujejo?

Ako res Avstrii od zunaj žugajo nevarnosti in jej je treba moči in miru doma, — ako se res čuti kako panslavistično gibanje, ktero preti celoti državi: tedaj poznamo mi vse drugačno sredstvo proti nevarnosti panslavizma in to sredstvo je gotovo: imenuje se zadovoljnost slovanskih narodov v Avstrii! Dajte tem narodom njihove narodne pravice, kakor jih vživa Nemec in Magjar, ker tudi Slovani kakor Nemci in Magjari plačujejo davek in prelivajo kri za državo, in ravnopravni, zadovoljni Slovani ne bojo hrepeneli po družih združbah.

Zatiranje pa še ni nobenega človeka in nobenega naroda navdalo z ljubeznijo do tistega, ki ga zatira.

Po „Patriotu.“

Dopisi.

V Londonu 16. junija. (Konec.) Ako je katero leto znamenito v zgodovini za velike svečanosti ali prav sijajne komedije, gotovo je leto 1867. Kdor se pa pri teh najbolj zabavlja, gotovo je veliki principal Napoleon in njegovi Parižani. Politiki angležki že zato zavidajo Napoleona, Londončani pa še posebno Parižane zato, ker neštevilne trume zlatih tičkov so letos sfrfrale v Pariz. Sreča je le, da se pariška komedija ni v tragedijo spremenila in tega so zdaj tudi Angleži veseli, kakor vsak človek, ki še zdravo misli. V obče se misli, da Poljak Berezovski, ki je stregel po življenji ruskemu caru, je besnjak (nor), ker človek zdrave pameti kaj takega ne bi mogel storiti. Dogodba ta pa je za cara ruskega najboljših nasledkov, ker zdaj je zelo popularen na Francozkem in časniki angležki pišejo o njem tako prijazno, kakor menda nikdar poprej; za poljske emigrante (begune) pa je to velik udarec, ker zelo se je zgubila simpatija do njih. — Čudno je, da svet toliko o slovanskem zboru Moskovskem tuli dandanes, ko vendar Evropa priznava idejo našega stoletja, to je — idejo narodnosti, za katero ste celó dve konservativni vladi, Prusija in Avstrija, v krvavi boj šle za Šlesvik-Holstein; tudi nekterim angležkim časnikom je Moskva trn v peti in to posebno časniku „Times“, ki ima dopisnika v Berolinu, ki pa svoje dopise pošilja sem pod debelim napisom „Russia.“ Ta možek berolinski pobere iz nemških časnikov vse smeti in drožge, ter jih pošilja v „Times“, da svoje čitatelje ž njimi siti. — Drugače vendar se govori o ruskih zadevah, kakor sem že zadnjikrat omenil v geografičnem društvu londonskem. Zadnji čas je bilo zelo zanimivih sej in sopet se je o ruskem napredku z največo pohvalo govorilo. Pri eni teh sej poslalo je geografično društvo

ruskemu generalu Butakov - emu zaradi velikih zaslug njegovih za razširjevanje in množenje zemlje- in narodpisnih vednosti v Azii častno medaljo. To isto društvo je tudi zdaj poslalo ekspedicijo v Afriko, da povzé, kako je s slavnim potnikom in misijonarjem dr. Livingstone - om. Vkljub prejšnjim naznanilom, da je ta pogumni mož že mrtev, je po poslednjih sporočilih še vendar mnogo upanja, da še živi in da se je le dalje v notranje kraje podal. Načelnik te ekspedicije je kapitan Young, še mlad, skušen in pogumen mož, ki je Livingstone - a poprej v Afriki spremljal. — Zdaj pa iz tega prav imenitnega društva stopimo na ulice londonske. Lansko leto naznanjeval je vsak vogel strašne zgube avstrijske; letos se prodava ta naša sramota po tukajšnjih ulicah: vse namreč, kar so Prusi lani avstrijski vladi pograbili na Českem, posebno pri Sadovi, prodala je pruska vlada angležkim — in menda tudi drugim — starinarjem (tandlerjem) in enakim barantačem! Prodavajo pa se stvari vsake baže, ki jih je avstrijski vojak bodi - si na polji ali v bolnišnicah itd. potreboval in ta klamora priporoča se za potrebe, kakoršne si le angležki barantač izmisliti more. Ena najznamenitejših ulic v Londonu se imenuje Oxford-Street, in tu se največ prodava te avstrijske robe, in da ljudi še bolj na - se vleče, zato je polno napisov v angležkem, laškem in španskem jeziku, ki žalostno zgodovino te robe oznanujejo.

Senj 20. junija. — k. — Ne spominjam se še v „Novicah“ dopisa iz tega kamenitega, na bregu jadranskega morja ležečega mesta. Evo tedaj nekoliko vrstic *) ravno sedaj, ko prestaro to mesto krepko trdi narodnost svojo slovansko. Od kar na Reki vlada magjarski komisar Czeh, je že več nego tretji del reške županije pomagjaril, povsod se bojé divjih teh Mongolov, na Reki in v okolici vidijo se le zastave magjarske, in gorje mu, kdor na vse grlo ne kriči „Eljen!“ Kdor toži izmed Hrvatov, ne dobi prava, ali ga pa še zapró. Žalostno je tedaj stanje naših bratov Hrvatov na Reki. Da pa ne bi kdo mislil, da se strah pred Magjari širi dalje proti jugu, napravili smo tukaj dve veliki narodni svečanosti, 16. in 20. dne t. m. Mrgolelo je vse po ulicah, živio - in slava - klici doneli so iz vsacega grla, peli so hrvaške pesmi, med drugimi „Još Hrvatska ni propala“ in mnogo slovenskih, godba je tudi svirala le slovanske, narodne zastave vile so se po zvonikih, z 8 trobojnimi zastavami hodili so celi dan po mestu. Ko so šli mimo seminišča, metala je duhovna mladež na stotine trobojnic skozi okna v znamenje, da tudi ona živi in budi za vse, kar je narodnega. Od pol dneva do mraka plesali so narodno kolo na velikem trgu, prišli so tudi iz okolice graničari in graničarke k narodnej tej zabavi; al plesal ni samo prosti narod, plesala je tudi gospôda; 15 veder vina in mnogo mesa in kruha razdelili so med narod. Zdravice so napijali sivolasemu škofu Ožegoviću, Strossmajeru, Slovencem, severnemu stricu, pogin izdajici itd. Zvečer je mesto bilo razsvitljeno, z bakljado so hodili po ulicah do pozne noči. — Od sedaj je narod zbujen, pokazal je, da je narod hrvaški in da je pripravljen vsaki čas proti sovražni sili varovati svoj dom. Z Bogom!

Iz Reke. — Magjaroni počenjajo na Reki strašne reči. Razuzdanost teh ljudi je tolika, da groza obhaja vsacega poštenjaka. Vsega tega največ je kriv komisar Czeh, kterege je bila vlada tje poslala, da bi Reko združil z ogersko krono, ki ni hotel ali ni mogel brzdati divje drhali. Vendar je zdaj Czeh odstavljen in za njim je prišel za namestnika ogerski grof Forgač. Kolovodji razdružene magjarske množice so v imenu

*) Prosimo Vas lepo: večkrat kaj!